HE 280/2022 vp

# Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

Esitys koskee voimassa olevan virvoitusjuomaveron muuttamista siten, että virvoitusjuomavero sisältäisi kuusi porrasta juomien sokeripitoisuuden mukaan. Nykyisin virvoitusjuomaverossa on kaksi porrasta siten, että juomissa, joissa ei ole lisättyä sokeria on alempi vero 13 senttiä litralta ja yli 0,5 prosenttia sokeria sisältävissä (alkoholittomissa) juomissa vero on 32 senttiä litralta. Ehdotettu veroasteikko alentaisi sellaisten juomien veroa, joissa on vähän sokeria. Vero kiristyisi sokeria sisältävien virvoitusjuomien osalta ollen 19 senttiä litralta juomille, joissa on hiukan enemmän sokeria kuin 0,5 prosenttia, ja kiristäisi merkittävästi paljon sokeria sisältävien juomien veroa ollen korkeimmillaan 46 senttiä litralta.

Ehdotuksen pääasiallinen perustelu on terveysohjauksen lisääminen. Tavoitteena on siis vähentää paljon sokeria sisältävien juomien kulutusta ja ohjata kulutusta juomiin, jotka sisältävät vähemmän sokeria.

Arviomme ehdotetun veromuutoksen vaikutuksista on kahtalainen. Perustuen aiempaan tutkimukseen (Kosonen ja Savolainen 2019), virvoitusjuomavero, joka kohtelee sokerillisia ja keinomakeutettuja, mutta muuten hyvin samankaltaisia, juomia eri tavoin ohjaa kulutusta. Ehdotettu muutos kohtelisi esimerkiksi saman tuotemerkin keinomakeutettua ja sokeria sisältävää versiota eri tavoin ja siksi sillä varmasti voisi olla ohjaava vaikutus. Ehdotettu muutos ei kuitenkaan yksiselitteisesti kiristäisi alkoholittomien ja lisättyä sokeria sisältävien juomien verotusta. Kulutusta saattaisi siis siirtyä myös kokonaan sokerittomista juomista vähän sokeria sisältäviin tuotteisiin samalla kun paljon sokeria sisältävien juomien kulutus osin ohjautuisi vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Ohjausvaikutus oletettavasti siis toimisi eri suuntiin, ja kokonaisvaikutusta voi olla hankala etukäteen arvioida.

Esityksen mukaan esimerkiksi sokeria sisältävien kolajuomien verotus nousisi nykyisestä 32 sentistä 39 senttiin litralta. Nämä ovat esimerkkejä tuotteista, joilla on hyvin samankaltainen sokeriton tuote, usein samaa tuotemerkkiä. Tämän muutoksen voi olettaa ohjaavan kulutusta hiukan nykyistä tilaa enemmän sokerittomiin tuotteisiin.

Virvoitusjuomien valmistajat saattavat reagoida porrastettuun veroasteikkoon vähentämällä joidenkin juomien sokeripitoisuutta. Oletettavasti kansainvälisten tuotemerkkien osalta todennäköisyys tähän on kuitenkin pieni Suomen ollessa pieni markkina-alue. Tämänkin oletetun muutoksen vaikutuksia arvioidessa on hyvä verrata juomien kulutuksen nykytilaan. Jos valmistajien reaktio kohdistuisi tuotteisiin joiden vero nousisi siten että tuotteen sokeripitoisuus vähenisi sen verran että vero olisi nykyisen kaltainen, olisi muutoksen terveysvaikutukset positiivisia. Kuluttajat voisivat tällöin säilyttää nykyisen kulutuskorin ja heidän kuluttamansa tuotteet sisältäisivät hieman vähemmän sokeria. Jos taas valmistajat muuttaisivat tuotettaan niin, että tuote sisältäisi melkein nykyisen määrän sokeria, mutta se pääsisi alemmalle veroportaalle, voisi alemman hinnan myötä tuotteiden kulutus lisääntyä ja siten myös sokerin kulutus, joten tällöin terveysvaikutus voisi olla negatiivinen.

**Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT**
PL 1279 (Economicum, Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki I kirjaamo@vatt.fi I Puh. +358 295 519 400 I www.vatt.fi I Y-tunnus 0809880-7

Se on odotettavissa, että veron kiristäminen 46 senttiin litralta oletettavasti ohjaisi kulutusta pois niistä juomista johon tällainen korkea vero osuisi, kuten energiajuomilta.

Esityksessä mainitaan, että odotusarvoisesti veron muutos ei merkittävästi vaikuttaisi virvoitusjuomaveron tuottoon, koska osalla tuotteista vero kiristyy ja osalla kevenee. Todellinen vaikutus verotuottoon liittyy vaikutukseen kulutukseen, mitä yllä sanotusti on vaikea täsmällisesti arvioida etukäteen.

Tuomas Kosonen
VTT, Tutkimusprofessori
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Mikael Collan
Ylijohtaja
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus